

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Εισαγωγή

VIVIEN LOWNDES, DAVID MARSH ΚΑΙ GERRY STOKER

Αυτό το βιβλίο αποτελεί μια εισαγωγή στις θεωρίες και τις μεθόδους που χρησιμοποιούν οι πολιτικοί επιστήμονες, οι οποίες πιστεύουμε ότι μας λένε πολλά για τη φύση της πολιτικής επιστήμης. Για εμάς, η πολιτική επιστήμη ορίζεται καλύτερα ως προς το τι είναι αυτό που κάνουν οι πολιτικοί επιστήμονες. Φυσικά, υπάρχουν χιλιάδες πολιτικοί επιστήμονες σε ολόκληρο τον κόσμο και προσπαθήσαμε να συλλάβουμε και να αποσαφηνίσουμε τους ποικίλους τρόπους με τους οποίους επιδιώκουν να κατανοήσουν, να διερευνήσουν και να αναλύσουν τις σύνθετες διαδικασίες της πολιτικής στη σύγχρονη εποχή. Μας ενδιαφέρει το πώς οι τρόποι αυτοί διαφέρουν ως προς την προσέγγισή τους, αλλά και ποια είναι τα κοινά στοιχεία τους. Στο βιβλίο μας περιγράφονται εννέα προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται από πολιτικούς επιστήμονες και στη συνέχεια διερευνώνται κάποιες από τις συγκεκριμένες μεθόδους έρευνας, οι οποίες χρησιμοποιούνται σε διαφορετικούς συνδυασμούς από μελετητές αυτών των διαφορετικών προσεγγίσεων.

Όλοι οι επιστημονικοί κλάδοι τείνουν σε έναν βαθμό να είναι χαοτικοί στην ανάπτυξή τους (Abbott, 2001), και η πολιτική επιστήμη, ασφαλώς, δεν αποτελεί εξαίρεση. Ωστόσο, θα λέγαμε ότι η ποικιλία των προσεγγίσεων και των αντιπαραθέσεων που διερευνώνται σε αυτό το βιβλίο αντικατοπτρίζει τον πλούτο της πολιτικής επιστήμης και την αυξανόμενη ωριμότητά της. Κατά την προσπάθεια να κατανοηθεί κάτι τόσο περίπλοκο, ρευστό και χαοτικό όσο η πολιτική, είναι αναμενόμενο οι πανεπιστημιακοί να έχουν αναπτύξει μια μεγάλη ποικιλία προσεγγίσεων. Για εκείνους που μελετούν το αντικείμενο για πρώτη φορά, ίσως προκαλεί ανησυχία το ότι δεν υπάρχει συμφωνημένη προσέγγιση ή μέθοδος μελέτης. Πράγματι, όπως θα δούμε, δεν υπάρχει καν συμφωνία ως προς την ίδια τη

φύση της πολιτικής. Όμως υποστηρίζουμε ότι οι πολιτικοί επιστήμονες μάλλον πρέπει να απολαμβάνουν την ποικιλομορφία παρά να την αντιμετωπίζουν ως πρόβλημα. Ο βραβευμένος με Νόμπελ Herbert Simon επιχειρηματολογεί υπέρ μιας πληθώρας προσεγγίσεων, που θεωρεί ότι στηρίζουν τη δέσμευση του επιστήμονα για διαρκή αμφισβήτηση και προσπάθεια κατανόησης:

Πιστεύω πολύ στον πλουραλισμό στην επιστήμη. Προς οποιαδήποτε κατεύθυνση και αν προχωράτε, υπάρχει μια πολύ μεγάλη *a priori* πιθανότητα να είναι λανθασμένη· γι' αυτό είναι καλό αν άλλοι άνθρωποι διερευνούν προς άλλες κατευθύνσεις – ίσως κάποιος από αυτούς να βρίσκεται στον σωστό δρόμο. (Simon, 1992: 21)

Η μελέτη της πολιτικής περιλαμβάνει την ενεργό επιλογή μεταξύ μιας ποικιλίας προσεγγίσεων και μεθόδων· αυτό το βιβλίο προσφέρει σε φοιτητές και ερευνητές τη δυνατότητα να κάνουν ενημερωμένες επιλογές. Ωστόσο, όποια και αν είναι η επιλογή σας, ελπίζουμε ότι θα σας ενθαρρύνουμε να έχετε ανοιχτό μυαλό και να εξετάζετε κατά πόσο μια άλλη διαδρομή ενδέχεται να αποφέρει ακόμη καλύτερα αποτελέσματα.

Η μελέτη της πολιτικής έχει τις ρίζες πολλά χρόνια πριν, τουλάχιστον στον Πλάτωνα, αν όχι και πιο πίσω (Almond, 1996)· ως εκ τούτου, διαθέτει μια πλούσια κληρονομιά και μια ουσιαστική βάση στις οποίες στηρίζεται για να αναπτυχθεί και να εξελιχθεί. Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί ακαδημαϊκό κλάδο για λίγο περισσότερο από έναν αιώνα. Η Αμερικανική Εταιρεία Πολιτικής Επιστήμης (American Political Science Association – APSA) ιδρύθηκε το 1903, και ακολούθησαν άλλες εθνικές ενώσεις. Όπως υποστηρίζουν οι Goodin και Klingemann (1996), κατά τις τελευταίες δεκαετίες αυτός ο επιστημονικός κλάδος έχει εξελιχθεί σε ένα γνήσιο διεθνές εγχείρημα. Σε πολλές χώρες παράγεται έξοχη και απαιτητική πολιτική επιστήμη, και αυτό το βιβλίο αντικατοπτρίζει τη διεθνοποίηση του κλάδου με δύο έννοιες. Πρώτον, συμμετέχουν συγγραφείς που κατοικούν στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλού στην Ευρώπη, στις ΗΠΑ και την Αυστραλία. Δεύτερον, πολλές από τις περιπτώσεις και τα παραδείγματα που παρατίθενται από τους συγγραφείς προσφέρουν εμπειρίες από ένα φάσμα χωρών, ή παρέχουν μια παγκόσμια οπτική. Οι συγγραφείς μας αξιοποιούν εμπειρίες από ολόκληρο τον κόσμο και συσχετίζουν τα θέματα της εγχώριας πολιτικής επιστήμης με εκείνα των διεθνών σχέσεων – κάτι που έχει νόημα σε έναν ολοένα περισσότερο παγκοσμιοποιημένο κόσμο.

Η αυξανόμενη επιρροή παγκόσμιων δυνάμεων στην καθημερινότητά μας καθιστά την παγκοσμιοποίηση κεντρικό γνώρισμα της σύγχρονης εποχής. Οι αντιπαραθέσεις σχετικά με συλλογικές αποφάσεις τις οποίες παρατηρούμε σε διεθνές, εθνικό και τοπικό επίπεδο λαμβάνουν χώρα μέσω μιας δυναμικής της διακυβέρνησης (Chhotray & Stoker, 2009). Στον κόσμο της διακυβέρνησης, οι εκβάσεις δεν καθορίζονται από συνεκτικά, ενοποιημένα εθνικά κράτη ή επίσημους θεσμικούς διακανονισμούς. Έχουν μάλλον να κάνουν με μεμονωμένους και συλλογικούς παράγοντες τόσο εντός όσο και πέραν του κράτους, οι οποίοι λειτουργούν μέσω πολύπλοκων και ποικίλων δικτύων. Επιπλέον, το χάσμα μεταξύ εγχώριας πολιτικής και διεθνών σχέσεων έχει μικρύνει, με την εγχώρια πολιτική να επηρεάζεται ολοένα και περισσότερο από διακρατικές δυνάμεις. Η μετανάστευση, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η υπερθέρμανση του πλανήτη, οι πανδημίες και οι προκλήσεις ενεργειακών αποθεμάτων δεν μπορούν, για παράδειγμα, να περιοριστούν ή να αντιμετωπιστούν μόνο εντός εθνικών συνόρων.

Μια νέα παγκόσμια πολιτική (διαφορετική από τις «διεθνείς σχέσεις») αναδύεται, στην οποία μη κρατικοί παράγοντες διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο παράλληλα με τα εθνικά κράτη (Cerny, 2010). Η μελέτη της παγκόσμιας πολιτικής δεν αποτελεί ξεχωριστό εγχείρημα, το οποίο επικεντρώνεται στη μελέτη των διπλωματικών, στρατιωτικών και στρατηγικών δραστηριοτήτων των εθνικών κρατών. Μη κρατικοί και διεθνείς οργανισμοί παρέχουν τουλάχιστον έναν έλεγχο στις διενέξεις μεταξύ εθνικών κρατών. Την ίδια στιγμή, ο ρόλος των πόλεων και των περιφερειών έχει διευρυνθεί, καθώς αναπτύσσουν δεσμούς πέρα από τα εθνικά σύνορα, επιδιώκοντας οικονομικές επενδύσεις στην παγκόσμια αγορά, ενόσω προσπαθούν παράλληλα να συνεργαστούν για την αντιμετώπιση των πολύπλοκων προκλήσεων που αντιμετωπίζει η διακυβέρνηση (όπως η μετανάστευση και η υπερθέρμανση του πλανήτη), οι οποίες επίσης δεν σέβονται τα εθνικά σύνορα. Πράγματι, ορισμένοι αναλυτές φτάνουν μέχρι το σημείο να υποδείξουν ότι οι πόλεις ίσως καταστούν το «νέο κυρίαρχο κράτος» σε μια διεθνή τάξη όπου αμφισβητούνται τόσο τα εθνικά κράτη όσο και οι πολυμερείς οργανισμοί (Barber, 2013· Katz & Bradley, 2013).

Επιπλέον, το εύρος των ζητημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν στο διεθνές επίπεδο έχει επεκταθεί σε ένα φάσμα προβλημάτων που προηγουμένως ήταν εγχώρια, με εστίαση στα οικονομικά θέματα, την απασχόληση, την υγεία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα θέματα κα-

ταπολέμησης της φτώχειας. Την ίδια στιγμή, η φύση της πολιτικής στο διεθνές επίπεδο έχει καταστεί περισσότερο πολιτικά καθοδηγούμενη μέσω διαπραγματεύσεων, ηγεμονικής επιρροής και ήπιας ισχύος – παρά αποκλειστικά καθοδηγούμενη από τη στρατιωτική υπεροχή και την οικονομική ισχύ, παρότι οι τελευταίες παραμένουν σημαντικές. Ωστόσο, τα ερωτήματα που πρέπει να τεθούν σχετικά με την πολιτική σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο είναι ουσιαστικά τα ίδια. Πώς ασκείται η εξουσία προκειμένου να καθοριστούν οι εκβάσεις; Ποιοι είναι οι ρόλοι ανταγωνιστικών συμφερόντων και ταυτοτήτων; Πώς επιτυγχάνονται ο συντονισμός και η συνεργασία για την επίτευξη κοινών στόχων; Πώς μπορούν να εντοπιστούν και να κατανοηθούν ζητήματα δικαιοσύνης και ακριβοδίκαιου αποτελέσματος; Κατά συνέπεια, τα παραδείγματα και οι περιπτώσεις της ακαδημαϊκής μελέτης της πολιτικής σε αυτό το βιβλίο αντικατοπτρίζουν την αυξανόμενη διασύνδεση εσωτερικής πολιτικής και διεθνών σχέσεων.

Το βιβλίο επικεντρώνεται στους τρόπους σκέψης ή διατύπωσης θεωριών που προσφέρονται από τους πολιτικούς επιστήμονες, και στις μεθόδους που αυτοί χρησιμοποιούν για να ανακαλύψουν περισσότερα για το αντικείμενο στις αρχές του 21ου αιώνα. Αναπόφευκτα το βιβλίο δεν καλύπτει πλήρως την πολιτική επιστήμη, ούτε μπορεί να παράσχει μια επαρκή, σε βάθος προσέγγιση όλων των θεμάτων που εξετάζονται. Στόχος μας είναι μάλλον να προσφέρουμε μια εισαγωγή στις κύριες προσεγγίσεις στην πολιτική επιστήμη και μια ισορροπημένη αξιολόγηση ορισμένων από τις αντιπαραθέσεις και τις διαφωνίες που έχουν σημαδέψει έναν επιστημονικό κλάδο με πολλές χιλιάδες χρόνια ιστορίας πίσω του και με πολλές χιλιάδες επιστήμονες που ασχολούνται με αυτόν στον σύγχρονο κόσμο.

Το βιβλίο χωρίζεται σε δύο μεγάλα μέρη. Τα κεφάλαια του πρώτου μέρους σκιαγραφούν τους ευρύτερους τρόπους προσέγγισης της πολιτικής επιστήμης που είχαν, και είναι πιθανό να έχουν, μείζονα επίδραση στην εξέλιξη της πολιτικής επιστήμης: τον συμπεριφορισμό, τη θεωρία της ορθολογικής επιλογής, τον θεσμοκεντρισμό, τον κονστρουκτιβισμό, τον φεμινισμό, τον μαρξισμό, τον μεταδομισμό και την πολιτική ψυχολογία (βλ. Πίνακα 1.1). Καθεμία από τις προσεγγίσεις εστιάζεται σε ένα σύνολο θεμάτων, κατανοήσεων και πρακτικών που ορίζουν έναν συγκεκριμένο τρόπο άσκησης της πολιτικής επιστήμης. Ζητήσαμε από καθέναν από τους συγγραφείς μας όχι απλώς να υποστηρίξουν την προσέγγισή

τους, αλλά και να διερευνήσουν επικρίσεις αυτής της προσέγγισης. Υπό αυτή την έννοια, ελπίζουμε ότι κάθε συγγραφέας παρουσιάζει με ισχυρά επιχειρήματα αλλά με αυτεπίγνωση και κριτική διάθεση τον τρόπο μέσω του οποίου ασκεί την πολιτική επιστήμη. Επίσης, ζητήσαμε από τους συγγραφείς να δώσουν «επεξεργασμένα παραδείγματα» της προσέγγισής τους επί το έργον εντός της πολιτικής επιστήμης. Ως τέτοια, η κατανόησή μας για τη θεωρία δεν είναι ούτε αφηρημένη ούτε δυσνόητη. Από την εμπειρία μας, οι φοιτητές συχνά θεωρούν τη θεωρία ως βάρος, κάτι που τους εμποδίζει να μελετήσουν την πολιτική της πραγματικής ζωής. Θέλουμε να δείξουμε πώς η θεωρία διευκολύνει αντί να εμποδίζει. Οι προσεγγίσεις που εξετάζονται σε αυτό το βιβλίο δείχνουν πώς η θεωρία πλαισιώνει νέα ερωτήματα και παρέχει σημαντικά πλεονεκτήματα για την κατανόηση πολιτικών γρίφων. Η θεωρία μάς επιτρέπει να βλέπουμε πράγματα που διαφορετικά δεν θα βλέπαμε. Καθεμία από τις προσεγγίσεις μας θα μπορούσε να θεωρηθεί ένα διαφορετικό ζευγάρι γυαλιών· όταν τα φοράμε αλλάζει η εστίασή μας και εμφανίζονται διαφορετικές πτυχές ενός φαινομένου. Πέρα από τον ακαδημαϊκό χώρο, η πολιτική επιστήμη όχι μόνο επηρεάζει τον κόσμο της πολιτικής και της διακυβέρνησης παρέχοντας τεκμήρια από την έρευνα, αλλά έχει επίσης τη δυναμική να διαμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο οι ίδιοι οι πολιτικοί παράγοντες σταθμίζουν τις ευκαιρίες τους και αναπτύσσουν τις στρατηγικές τους (όπως αντικατοπτρίζεται, για παράδειγμα, στην επίδραση της θεωρίας της ορθολογικής επιλογής σε πολλές δεξιές κυβερνήσεις ή σε θεσμικές προσεγγίσεις όπως η διακυβέρνηση διακρατικών οργάνων και αναπτυξιακών οργανισμών).

Το τελευταίο κεφάλαιο σε αυτό το πρώτο μέρος του βιβλίου διερευνά το ζήτημα της κανονιστικής θεωρίας, παρότι είναι σημαντικό να πούμε ότι υπάρχουν κανονιστικά στοιχεία σε όλες τις προσεγγίσεις. Πρόκειται για μία από τις πλέον παραδοσιακές προσεγγίσεις στην πολιτική επιστήμη, αλλά παραμένει επίκαιρη και σήμερα. Η πολιτική επιστήμη πρέπει να ενδιαφέρεται (και ενδιαφέρεται) για την κατανόηση τόσο του «τι είναι», που συνήθως θεωρείται η εμπειρική διάσταση, όσο και του «τι πρέπει να είναι», της κανονιστικής διάστασης. Επιπλέον, συμφωνούμε με τον Baubock (2008: 40) ότι «η εμπειρική έρευνα μπορεί να καθοδηγηθεί από την κανονιστική θεωρία· και η κανονιστική θεωρία μπορεί να βελτιωθεί μέσω της εμπειρικής έρευνας». Η διακριτικότητα της κανονιστικής θεωρίας είναι σαφής, αλλά ο διάλογος μεταξύ της κανονιστικής

Πίνακας 1.1.1 Προσεγγίσεις στην πολιτική επιστήμη

	Πεδίο μελέτης της πολιτικής επιστήμης	Κατανόηση του επιστημονικού ισχυρισμού	Στάση απέναντι στην κανονιστική πολιτική θεωρία	Σχέση με την πρακτική της πολιτικής
Συμπεριφορισμός	Επικεντρώνεται σε διαδικασίες της πολιτικής που συνδέονται με την κυρίαρχη πολιτική και την κυβέρνηση	Η παραγωγή γενικών νόμων και κατ' ελάχιστο η ανάπτυξη θεωρητικών δηλώσεων που μπορούν να διαψευστούν. Υπέρ του εμπειρικού ελέγχου των ισχυρισμών μέσω της άμεσης παρατήρησης.	Σε πρώτη φάση υπέρ της έμφασης στη διαφορά μεταξύ της νέας επιστήμης και της παλιάς διατύπωσης θεωριών από καθέδρα. Σήμερα αναγνωρίζει την αξία της πολιτικής θεωρίας.	Ισχυρίζεται αμεροληψία, ουδετερότητα και αποστασιοποίηση.
Θεωρία της ορθολογικής επιλογής	Ασχολείται με τις συνθήκες για συλλογική δράση στον κόσμο της κυρίαρχης πολιτικής.	Η παραγωγή γενικών νόμων και ειδικότερα νόμων με προβλεπτική δύναμη.	Αναγνωρίζει την αξία της πολιτικής θεωρίας αλλά εστιάζεται λιγότερο στο τι είναι πιθανό και περισσότερο στο τι είναι εφικτό.	Ισχυρίζεται πως είναι σε θέση να προσφέρει αμερόληπτες συμβουλές εμπειρογνομίων σχετικά με το πώς να οργανωθεί η πολιτική.
Θεσμικοκεντρισμός	Εστιάζεται στους κανόνες, τις νόρμες και τις αξίες που διέπουν τις πολιτικές συναλλαγές, έχει την τάση να εξετάζει θεσμικούς διακανονισμούς στον κόσμο της κυρίαρχης πολιτικής.	Επιστήμη είναι η παραγωγή οργανωμένης γνώσης. Η καλύτερη πολιτική επιστήμη είναι εμπειρικά εδραιωμένη, θεωρητικά ενημερωμένη, και αναστοχαστική.	Υπέρ των συνδέσεων μεταξύ εμπειρικής ανάλυσης και κανονιστικής θεωρίας.	Υπέρ των συνδέσεων, αυτοπροσδιοριζόμενος ως επιτελών έργο παράλληλα με όσους ασκούν πολιτική.
Κοστρουκτιβισμός	Η πολιτική καθοδηγείται από τα νοήματα που προσδίδουν οι δρώντες στις ενέργειές τους και στο πλαίσίό τους. Η πολιτική μπορεί να έχει μεγάλη εμβέλεια αντικατοπτρίζοντας τις διάφορες κοσμοθεωρήσεις των ανθρώπων αναφορικά με το τι αφορά η πολιτική.	Η κατανόηση της ανθρώπινης δραστηριότητας είναι εγγενώς διαφορετική από εκείνη του φυσικού κόσμου.	Κλίνει προς την άποψη ότι υπάρχει ώριμη ανάμεσα σε όλα τα είδη των διατυπωμένων θεωριών. Η πολιτική ανάλυση αμφισβητείται ουσιωδώς και έχει κατ' ανάγκην κανονιστικό περιεχόμενο.	Ένα ευρύ φάσμα αποκρίσεων αλλά με μια τάση προς σκληρό σχολιασμό των αφηρηματικών μαχών του πολιτικού κόσμου.

Ψυχολογικές προσεγγίσεις	Προσεγγίζουν την πολιτική μέσα από τον φακό της προσωπικότητας και της γνωσιακής λειτουργίας των ατόμων που εμπλέκονται στην πρακτική της, κυρίως εντός του κόσμου της κυρίαρχης πολιτικής.	Το πώς τα άτομα αναγνωρίζουν και πλαισιώνουν τις πολιτικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν μπορεί να μελετηθεί με έναν τρόπο που λαμβάνει υπόψη οι θεωρητικές γενικεύσεις πρέπει να ελεγχθούν μέσω εμπειρικής έρευνας.	Τείνουν να θεωρούν ακατάλληλες τις υποθέσεις που διατυπώνονται σχετικά με την ανθρώπινη φύση σε μεγάλο κομμάτι της πολιτικής θεωρίας. Γενικά, δεν προσανατολίζονται προς την κανονιστική θεωρία.	Συχνά προσπαθούν να προσφέρουν ιδέες σχετικά με το πώς λειτουργεί η πολιτική και τι θα μπορούσε να γίνει για να λειτουργήσει καλύτερα.
Φεμινισμός και Εμφυλες προσεγγίσεις	Ορισμός μιας ευρείας διαδικασίας που αναγνωρίζει ότι το προσωπικό μπορεί να είναι πολιτικό.	Ένα ευρύ φάσμα αποκρίσεων σε αυτό το θέμα αλλά με ισχυρές τάσεις προς θεωρήσεις αντι-φεμειοκρατίας και κριτικού ρεαλισμού.	Η κανονιστική θεωρία, όπως όλες οι πτυχές των μελετών της πολιτικής θεωρίας, πρέπει να πάρει στα σοβαρά τα ζητήματα φύλου.	Η συμμετοχή στην πολιτική αποτελεί έντονα κομμάτι της φεμινιστικής παρόρμησης.
Μαρξισμός	Η πολιτική είναι ένας αγώνας μεταξύ κοινωνικών ομάδων, ιδιαίτερα μεταξύ κοινωνικών τάξεων.	Κριτικός ρεαλιστής: η ανακάλυψη υπόγειων δυνάμεων που κινούν αλλά δεν καθορίζουν τα ιστορικά γεγονότα.	Η κανονιστική θεωρία είναι τα μέγιστα χρήσιμη όταν παρέχει έναν οδηγό για δράση: το θέμα είναι να αλλάξουμε τον κόσμο.	Δεσμεύεται για συμμετοχή σε αγώνες καταπιεσμένων κοινωνικών ομάδων ή τάξεων.
Μεταδομισμός	Η πολιτική λαμβάνει χώρα και έχει αντίκτυπο σε ένα φάσμα κοινωνικών θεσμών και περιβαλλόντων και με ποικιλία τρόπων.	Δεν μπορεί να υπάρξει επιστημονικός ισχυρισμός, καθώς η εμπειρία μας για την «πραγματικότητα» είναι εγγενώς διαμεσολαβούμενη από τη γλώσσα ή το λογοπλάσιο.	Κάποιοι τον επικρίνουν για ηθικό σχετικισμό. Όμως η προσέγγιση συντηρεί μια κανονιστική κριτική της εξουσίας και της κυριαρχίας και προωθεί μαχητικές θεωρίες περί δημοκρατίας.	Πιθανώς έχει μεγάλο αντίκτυπο μέσω της λαϊκής κουλτούρας και μια ισχυρή ικανότητα να αναπτύσσει κριτική στους ισχυρισμούς άλλων περί αλήθειας.

θεωρίας και των άλλων προσεγγίσεων έχει αποφασιστική σημασία. Οι θεωρητικοί της εμπειρικής προσέγγισης μπορούν να επωφεληθούν από τη διευκρίνιση και την αποσαφήνιση των επιχειρημάτων που παρέχονται από την κανονιστική θεωρία και, κατά την άποψή μας, οι θεωρητικοί της κανονιστικής προσέγγισης πρέπει να συμβουλευούνται την εμπειρική έρευνα καθώς και υποθετικά επιχειρήματα, προκειμένου να στηρίξουν την άποψή τους. Επιπλέον, η εμφάνιση νέων εμπειρικά καθοδηγούμενων θεωρητικών ιδεών, για παράδειγμα εκείνων που σχετίζονται με τη σχολή διακυβέρνησης (Chhotray & Stoker, 2009), μπορεί να θέσει νέα ερωτήματα και προκλήσεις για την κανονιστική θεωρία.

Το δεύτερο μισό του βιβλίου αφορά θέματα μεθοδολογίας και σχεδιασμού έρευνας. Στο Κεφάλαιο 11 ξεκινάμε με αντιπαραθέσεις σχετικά με τις οντολογικές και επιστημολογικές θέσεις που διαμορφώνουν τις απαντήσεις μας στα κρίσιμα ερωτήματα του ποιο είναι το αντικείμενο της μελέτης μας, ποιος ο τρόπος μελέτης του και, το πιο σημαντικό, τι μπορούμε να ισχυριστούμε με βάση την έρευνά μας. Οι εν λόγω οντολογικές και επιστημολογικές θέσεις υποστηρίζουν επίσης αυτό που στο Κεφάλαιο 12 ονομάζουμε μεταθεωρητικά ζητήματα, ειδικότερα τις σχέσεις μεταξύ δομής και δράσης, ύλης και ιδεών, καθώς και τις σχέσεις μεταξύ συνέχειας και αλλαγής, οι οποίες διατρέχουν όλες τις διαφορετικές προσεγγίσεις.

Στη συνέχεια, στο Κεφάλαιο 13, στρεφόμαστε στο σημαντικό ερώτημα σχετικά με το πώς σχεδιάζουμε το ερευνητικό μας πρόγραμμα. Τέλος, στα πέντε τελευταία ουσιαστικά κεφάλαια εξετάζουμε διαφορετικές μεθόδους έρευνας. Εξετάζουμε το φάσμα τόσο των ποιοτικών όσο και των ποσοτικών τεχνικών που έχουμε στη διάθεσή μας και πώς αυτές οι τεχνικές μπορούν να συνδυαστούν ώστε να ανταποκριθούν στην πρόκληση του σχεδιασμού της έρευνας, προτού προχωρήσουμε στην εξέταση της δυναμικής και των περιορισμών της συγκριτικής (συχνά διεθνικής) μεθόδου για την κατανόηση πολιτικών φαινομένων. Κατόπιν, στρεφόμαστε σε δύο μεθόδους οι οποίες αναδείχθηκαν στην πολιτική επιστήμη πρόσφατα, τις πειραματικές μεθόδους και τα «δεδομένα μεγάλου όγκου». Σε μια ολοένα περισσότερο ψηφιακή εποχή παράγονται εκτός της ακαδημαϊκής κοινότητας τεράστιοι όγκοι δεδομένων, οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αποκαλύψουν μοτίβα ανθρώπινης συμπεριφοράς και αλληλεπίδρασης που έχουν πολιτική σημασία. Στο τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου αξιολογείται η χρησιμότητα της πολιτικής

επιστήμης όχι από την άποψη των μεθόδων της, αλλά από το κατά πόσο έχει να πει κάτι ενδιαφέρον στους πολιτικούς, τους δημόσιους υπαλλήλους και, το πιο σημαντικό, στους πολίτες.

Στο υπόλοιπο του εισαγωγικού αυτού κεφαλαίου έχουμε σκοπό να αναλύσουμε τον όρο «πολιτικός» και να παρουσιάσουμε κάποιες σκέψεις σχετικά με την αιτιολόγηση του όρου «επιστημονικός», προκειμένου να περιγράψουμε την ακαδημαϊκή μελέτη του. Στο τέλος επιστρέφουμε στο ζήτημα της ποικιλίας εντός της πολιτικής επιστήμης, υποστηρίζοντας ότι αυτή η ποικιλομορφία πρέπει να είναι λόγος μάλλον για πανηγυρισμούς παρά για προβληματισμούς.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ; ΤΙ ΜΕΛΕΤΟΥΝ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ;

Όταν οι άνθρωποι λένε ότι «μελετούν την πολιτική» κάνουν μια οντολογική δήλωση, επειδή σε αυτή τη δήλωση ενυπάρχει μια υπόρρητη κατανόηση αυτού από το οποίο συγκροτείται η πολιτεία και της γενικής φύσης του. Επίσης κάνουν μια δήλωση που απαιτεί κάποια διευκρίνιση. Σε κάθε εισαγωγή σε ένα αντικείμενο είναι σημαντικό να τίθεται επί τάπητος το επίκεντρο της αναλυτικής προσοχής του. Συνεπώς, με απλά λόγια, πρέπει να είμαστε σε θέση να απαντήσουμε στο ερώτημα: Ποια είναι η φύση του πολιτικού που οι πολιτικοί επιστήμονες ισχυρίζονται ότι μελετούν; Ενδεχομένως να σκεφτείτε ότι ένας επιστημονικός κλάδος θα είχε μια ξεκάθαρη αίσθηση της περιοχής που ερευνά. Είναι ενδιαφέρον ότι αυτό δεν ισχύει στην περίπτωση της πολιτικής επιστήμης. Ακριβώς όπως υπάρχουν διαφορές στους τρόπους προσέγγισης στο αντικείμενο, έτσι υπάρχουν και διαφορές σχετικά με την περιοχή της μελέτης.

Όπως υποστηρίζει ο Hay (2002: Κεφάλαιο 2), τα οντολογικά ερωτήματα αφορούν το τι είναι και τι υπάρχει. Η οντολογία ρωτά: Τι υπάρχει να μάθεις; Αν και μπορεί να τεθεί μια μεγάλη ποικιλία από οντολογικά ερωτήματα (τα οποία πραγματευόμαστε στα Κεφάλαια 11 και 12), ένα βασικό μέλημα των πολιτικών επιστημόνων σχετίζεται με τη φύση του πολιτικού. Υπάρχουν δύο ευρείες προσεγγίσεις στον ορισμό του πολιτικού, η θεώρηση της πολιτικής ως πεδίου αντιπαράθεσης και ως διαδικασίας (Leftwich, 1984· Hay, 2002). Ο πρώτος ορισμός θεωρεί ότι η πολιτική συμβαίνει εντός συγκεκριμένων περιορισμένων «πεδίων αντιπαράθεσης», που αρχικά έχουν να κάνουν με την εστίαση στο κοινοβούλιο,

την εκτελεστική εξουσία, τη δημόσια υπηρεσία, τα πολιτικά κόμματα, τις ομάδες συμφερόντων και τις εκλογές, παρότι αργότερα επεκτάθηκε ώστε να συμπεριλάβει το δικαστικό σώμα, τον στρατό και την αστυνομία. Εδώ, πολιτικοί επιστήμονες, ειδικά οι συμπεριφοριστές αλλά και θεωρητικοί της ορθολογικής επιλογής και ορισμένοι εκφραστές του θεσμοκεντρισμού, εστιάζονται στην τυπική λειτουργία της πολιτικής στον κόσμο της κυβέρνησης και σε εκείνους που επιδιώκουν να την επηρεάσουν. Αυτή η προσέγγιση στο πολιτικό έχει αρκετό νόημα και προφανώς σχετίζεται με κάποιες καθημερινές αντιλήψεις. Για παράδειγμα, όταν οι άνθρωποι λένε ότι έχουν αγανακτήσει με την πολιτική ή την έχουν βαρεθεί, συνήθως εννοούν ότι έχουν πάψει να ενδιαφέρονται εξαιτίας της συμπεριφοράς ή της απόδοσης εκείνων των πολιτικών που εμπλέκονται πιο άμεσα στον παραδοσιακό πολιτικό στίβο.

Ο άλλος ορισμός της «πολιτικής», ένας ορισμός διαδικασίας, είναι πολύ λιγότερο αυστηρός από εκείνον του πεδίου αντιπαράθεσης (Leftwich, 2004: 3) και απηχεί την ιδέα ότι η εξουσία είναι εγγεγραμμένη σε όλες τις κοινωνικές διαδικασίες (για παράδειγμα, στην οικογένεια και τη σχολική αίθουσα). Αυτός ο ευρύτερος ορισμός του πολιτικού σχετίζεται ιδιαίτερα με τον φεμινισμό, τον κονστρουκτιβισμό, τον μεταδομισμό και τον μαρξισμό. Ειδικότερα, στο πλαίσιο του φεμινισμού έχει δοθεί μεγάλη έμφαση στην ιδέα ότι το «προσωπικό είναι πολιτικό» (Hanisch, 1969). Αυτό το μάντρα έλκει εν μέρει την καταγωγή του από τις αντιπαραθέσεις σχετικά με τη βία κατά των γυναικών στο σπίτι, η οποία παραδοσιακά θεωρούνταν «μη πολιτική» επειδή συνέβαινε σε ιδιωτικό και όχι σε δημόσιο χώρο. Για την ακρίβεια, στο Ηνωμένο Βασίλειο τουλάχιστον, η αστυνομία, ιστορικά, αναφερόταν σε αυτό το είδος βίας ως «ενδοοικογενειακή βία» και, ως εκ τούτου, θεωρούσε πως δεν την αφορούσε. Το φεμινιστικό επιχείρημα, αντιθέτως, ήταν ότι αυτό το είδος βίας αντανακλά μια σχέση εξουσίας και είναι εγγενώς «πολιτικό».

Οι μαρξιστές γενικά επίσης προτιμούσαν έναν ορισμό της πολιτικής που την αντιμετωπίζει ως αντανάκλαση ενός ευρύτερου αγώνα μεταξύ κοινωνικών τάξεων στην κοινωνία. Η πολιτική σε καπιταλιστικά συστήματα έχει να κάνει με έναν αγώνα για τη διεκδίκηση του συμφέροντος του προλεταριάτου (των μη προνομιούχων) σε ένα σύστημα στο οποίο το κράτος προωθεί τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης. Οι κονστρουκτιβιστές έχουν την τάση να θεωρούν την πολιτική ως διαδικασία που διεξάγεται σε ένα φάσμα πεδίων αντιπαράθεσης όπου οι κύριοι αγώνες

στρέφονται γύρω από την πολιτική ταυτότητα (εξ ου η εστίαση στην πολιτική της ταυτότητας). Οι μεταδομιστές προωθούν περαιτέρω αυτή τη θεώρηση, υποστηρίζοντας ότι η πολιτική δεν «περιορίζεται» εντός μιας μεμονωμένης δομής κυριαρχίας· μάλλον η εξουσία διαχέεται σε όλους τους κοινωνικούς θεσμούς και σε όλες τις διαδικασίες, και μάλιστα είναι εγγεγραμμένη στα σώματα των ανθρώπων.

Οι ορισμοί στη βάση της διαδικασίας επικρίνονται συνήθως από εκείνους που υιοθετούν τους ορισμούς στη βάση του πεδίου αντιπαράθεσης, εξαιτίας του λεγόμενου «εννοιολογικού ξεχειλώματος» ή του «συνοριακού προβλήματος» (βλ. Ekman & Amnå, 2012· Hooghe, 2014). Αν η πολιτική εμφανίζεται σε όλες τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ ατόμων, τότε διατρέχουμε τον κίνδυνο να βλέπουμε τα πάντα πολιτικά, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ του «πολιτικού» και του «κοινωνικού». Εδώ ίσως να σημάνει συναγερμός, καθώς φαίνεται ότι οι πολιτικοί επιστήμονες δεν μπορούν ούτε καν να συμφωνήσουν σχετικά με το αντικείμενο του επιστημονικού κλάδου τους. Ωστόσο, η άποψή μας είναι ότι αμφότεροι οι ορισμοί, του «πεδίου αντιπαράθεσης» και της «διαδικασίας», έχουν την αξία τους. Πράγματι, τη σχέση μεταξύ των ορισμών διαδικασίας και πεδίου αντιπαράθεσης μπορούμε να την αντιμετωπίσουμε καλύτερα ως δυαδικότητα, δηλαδή διαδραστική και επαναληπτική, παρά ως δυϊσμό ή ως ένα είτε/ή (Rowe et al., 2017). Επιπλέον, όλες οι διαφορετικές προσεγγίσεις στην πολιτική επιστήμη τις οποίες γνωρίζουμε θα αναγνωρίσουν τουλάχιστον ότι η πολιτική αφορά την εξουσία και ότι πρέπει να διευρύνουμε σημαντικά έναν ορισμό της πολιτικής στη βάση του πεδίου αντιπαράθεσης.

Οι Goodin και Klingemann (1996: 7) υποστηρίζουν ότι μια ευρεία συναίνεση θα μπορούσε να οικοδομηθεί γύρω από έναν ορισμό της πολιτικής που συνοψίζεται στη φράση «η περιορισμένη χρήση της κοινωνικής εξουσίας». Η πολιτική διαδικασία έχει να κάνει με τη συλλογική επιλογή, χωρίς απλή προσφυγή στη δύναμη ή τη βία, αν και δεν αποκλείει τουλάχιστον την απειλή αυτών των επιλογών. Έχει να κάνει με αυτό που διαμορφώνει και περιορίζει αυτές τις επιλογές και τη χρήση της εξουσίας και τις συνέπειές της. Θα κάλυπτε ακούσιες καθώς και εκούσιες πράξεις, παθητικές καθώς και ενεργητικές πρακτικές. Η πολιτική επιτρέπει σε άτομα ή ομάδες να κάνουν κάποια πράγματα που διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να κάνουν, ενώ επίσης δεν αφήνει άτομα ή ομάδες να κάνουν κάτι που αλλιώς θα έκαναν. Παρότι οι διαφορετικές προσεγγί-

σεις στην πολιτική επιστήμη μπορεί να έχουν το δικό τους μερίδιο σε έναν ορισμό της πολιτικής αμφισβητώντας το πώς ακριβώς ασκείται ή εφαρμόζεται η εξουσία, θα μπορούσαν να δεχτούν τον ευρύ ορισμό των Goodin και Klingemann.

Είναι σαφές ότι η πολιτική είναι πολύ ευρύτερη από αυτό που κάνουν οι κυβερνήσεις, αλλά εξακολουθεί να υπάρχει κάτι ιδιαίτερα σημαντικό σχετικά με τις πολιτικές διαδικασίες που θεωρούνται, ή θα μπορούσαν να θεωρηθούν, κομμάτι της πολιτικής σφαίρας. Κατά μια πραγματιστική έννοια, είναι πιθανώς αληθές ότι οι περισσότεροι πολιτικοί επιστήμονες έχουν την τάση να εστιάζουν τις προσπάθειές τους ως προς την ανάλυση και την έρευνα στα περισσότερο συλλογικά και δημόσια στοιχεία των αγώνων εξουσίας. Όμως είναι σημαντικό να αναπτύξουμε μια αίσθηση του συλλογικού ή δημόσιου πεδίου αντιπαράθεσης η οποία να μας πηγαίνει πέρα από τις στενές μηχανογραφίες της πολιτικής ελίτ.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ;

Όπως σχολιάζουν οι Goodin και Klingemann (1996: 9), «έχει χυθεί πολύ μελάνι αναφορικά με το ερώτημα κατά πόσο, ή με ποια έννοια, η μελέτη της πολιτικής είναι ή δεν είναι πραγματικά επιστήμη. Η απάντηση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το πόσο πολλά πράγματα προσπαθεί κάποιος να φορτώσει στον όρο “επιστήμη”». Αν υιοθετήσετε αυτό που ονομάζεται μινιμαλιστική προσέγγιση, το ερώτημα μπορεί να απαντηθεί αρκετά απλά, δηλαδή ότι η πολιτική επιστήμη είναι επιστήμη υπό την έννοια ότι προσφέρει εύτακτη γνώση που βασίζεται σε συστηματική έρευνα. Δεν υπάρχει λόγος να αμφισβητήσουμε ότι η πολιτική επιστήμη σε όλες τις μορφές της έχει επιτύχει, ή θα μπορούσε να επιτύχει, αυτό το επίπεδο γνώσης. Όμως, πέρα από μια τέτοια βασική συμφωνία, οι προσεγγίσεις που εξετάζουμε σε αυτό το βιβλίο υιοθετούν διάφορες απόψεις σχετικά με το ζήτημα της «επιστήμης».

Αυτό που διακυβεύεται εδώ είναι οι διάφορες οντολογικές και επιστημολογικές θέσεις που υιοθετούνται από τις διαφορετικές προσεγγίσεις. Όπως υποστηρίζουν οι Marsh, Ercan και Furlong στο Κεφάλαιο 11, η οντολογία ασχολείται με αυτό που μπορούμε να γνωρίσουμε για τον κόσμο, ενώ η επιστημολογία με το πώς μπορούμε να το γνωρίσουμε. Υπάρχει μια θεμελιώδης οντολογική διαφορά μεταξύ ρεαλιστών (ή θε-

μελιοκρατών) και κονστρουκτιβιστών (ή αντι-θεμελιοκρατών). Οι πρώτοι υποστηρίζουν ότι υπάρχει πραγματικός κόσμος ανεξάρτητα από ό,τι γνωρίζουμε γι' αυτόν και μπορεί πραγματικά να ανακαλυφθεί αν χρησιμοποιούμε τις σωστές μεθόδους με τον σωστό τρόπο. Οι κονστρουκτιβιστές, από την άλλη, θεωρούν τον κόσμο κοινωνικά κατασκευασμένο και ικανό να ερμηνευθεί με διαφορετικούς τρόπους. Για έναν κονστρουκτιβιστή, αποφασιστικής σημασίας είναι η ιδέα ότι υπάρχει μια διπλή ερμηνευτική (Giddens, 1987), δηλαδή δύο επίπεδα «κατανόησης». Από αυτή την οπτική, ο κόσμος ερμηνεύεται από τους δρώντες (ένα ερμηνευτικό επίπεδο), και η ερμηνεία τους ερμηνεύεται από τον παρατηρητή (δεύτερο ερμηνευτικό επίπεδο). Στόχος των ερευνητών είναι η διερεύνηση της δικής τους ερμηνείας στις ερμηνείες που έδωσαν οι δρώντες σχετικά με τη συμπεριφορά τους.

Αν οι οντολογικοί ρεαλιστές είναι επιστημολογικοί θετικιστές και όχι κριτικοί ρεαλιστές (βλ. Κεφάλαιο 11), τότε ενδιαφέρονται για τον εντοπισμό αιτιακών σχέσεων, αναπτύσσοντας εξηγητικά και, πολύ συχνά, προγνωστικά μοντέλα (όπως κάνουν εκείνοι των θετικών επιστημών). Οι κριτικοί ρεαλιστές, αντίθετα, δεν ευνοούν την άμεση παρατήρηση· μάλλον θεωρούν αξιωματικά την ύπαρξη βαθιών δομών, οι οποίες δεν μπορούν να παρατηρηθούν άμεσα αλλά διαμορφώνουν τις ενέργειες των δρώντων. Οι κονστρουκτιβιστές μπορούν να αντλήσουν από μια μακρά παράδοση εντός των κοινωνικών και πολιτικών σπουδών, αλλά είναι δίκαιο να πούμε ότι πρόκειται για μια προσέγγιση αυξανόμενης σπουδαιότητας στον επιστημονικό κλάδο, η οποία έχει γνωρίσει ερευνητική άνθηση εντός της σχολής της ερμηνειοκρατίας (βλ. Κεφάλαιο 5), παράλληλα με τα ευρύτερα διανοητικά ρεύματα που συνδέονται με τον μεταδομισμό (βλ. Κεφάλαιο 8).

Δεν είναι καθόλου εύκολο να χωρίσουμε τις διάφορες προσεγγίσεις που εξετάζονται στον παρόντα τόμο με βάση την επιστημολογική τους θέση. Οι προσεγγίσεις του συμπεριφορισμού και της ορθολογικής επιλογής είναι εκείνες που προφανέστατα υποστηρίζουν τη θετικιστική θέση. Η πρώτη στοχεύει στον εντοπισμό γενικών νόμων σχετικά με την πολιτική δράση/ζωή, ενώ η δεύτερη δίνει μεγαλύτερη έμφαση στις προβλεπτικές δυνατότητες των μοντέλων της. Την ίδια στιγμή οι επιστημολογικές θέσεις που υποστηρίζουν τις διαφορετικές προσεγγίσεις οι οποίες ανασκοπούνται σε αυτό το βιβλίο έχουν υποστεί αλλαγές και έχουν εξελιχθεί.